SKYC-B-PNJB

ਪੰਜਾਬੀ / PUNJABI

ਪੇਪਰ II / Paper II

(ਸਾਹਿਤ) / (LITERATURE)

ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮਾਂ : **ਤਿੰਨ** ਘੰਟੇ *Time Allowed : **Three** Hours*	ਕੁੱਲ ਅੰਕ : **250** *Maximum Marks : **250***

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਦਾਇਤਾਂ

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ :

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁਲ **ਅੱਠ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜੋ **ਦੋ ਭਾਗਾਂ** ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੇ ਕੁਲ **ਪੰਜ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ **1** ਅਤੇ **5** ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਤਿੰਨ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਪਰੰਤੂ ਦੋਵੇਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਚੁਣੋ ।

ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਭਾਗ ਦੇ ਅੰਕ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸੇ ਗਏ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ **ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ)** ਵਿਚ ਹੀ ਲਿਖੋ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉੱਤਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਮ ਲੜੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਜਿਸ ਉਤਰ ਨੂੰ ਕਟਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਉੱਤਰ ਪੱਤਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਨਾ ਜਾਂ ਪੰਨੇ ਦਾ ਖਾਲੀ ਹਿੱਸਾ ਜੇ ਖਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉਤੇ ਕਾਟਾ ਮਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

Question Paper Specific Instructions

Please read each of the following instructions carefully before attempting questions :

*There are **EIGHT** questions divided in **TWO SECTIONS**.*

*Candidate has to attempt **FIVE** questions in all.*

*Question nos. **1** and **5** are compulsory and out of the remaining, any **THREE** are to be attempted choosing at least **ONE** question from each section.*

The number of marks carried by a question/part is indicated against it.

*Answers must be written in **PUNJABI (Gurumukhi script)**.*

Word limit in questions, wherever specified, should be adhered to.

Attempts of questions shall be counted in sequential order. Unless struck off, attempt of a question shall be counted even if attempted partly. Any page or portion of the page left blank in the Question-cum-Answer Booklet must be clearly struck off.

Optional Province · optionalprovince.com

SECTION A

Q1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਜਾਂ ਕਾਵਿ-ਟੋਟੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।
(ਸ਼ਬਦ ਸੀਮਾ : 150 ਹਰੇਕ ਭਾਗ) *10×5=50*

(a) ਬੋਲੈ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਪਿਆਰੇ ਅਲਹ ਲਗੇ ।।
ਇਹੁ ਤਨੁ ਹੋਸੀ ਖਾਕ ਨਿਮਾਣੀ ਗੋਰ ਘਰੇ ।।
ਆਜੁ ਮਿਲਾਵਾ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ
ਟਾਕਿਮ ਕੂੰਜੜੀਆ ਮਨਹੁ ਮਚਿੰਦੜੀਆ ।।1।।ਰਹਾਉ।।
ਜੇ ਜਾਣਾ ਮਰ ਜਾਈਐ ਘੁਮਿ ਨ ਆਈਐ ।।
ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆ ਲਗਿ ਨ ਆਪੁ ਵੰਞਾਈਐ ।।2।। *10*

(b) ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ, ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ।।
ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ ।।
ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ ।।
ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ ।।
ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ, ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ।।
ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ, ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ ।। *10*

(c) ਸਭੋ ਸੂਤਕੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ ।।
ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ ।।
ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਦਿਤੋਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ ।।
ਨਾਨਕ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਨਾ ਸੂਤਕੁ ਨਾਹਿ ।। *10*

(d) ਇਸ਼ਕ ਅਸਾਂ ਨਾਲ ਕੇਹੀ ਕੀਤੀ, ਲੋਕ ਮਰੇਂਦੇ ਤਾਅਨੇ ।
ਦਿਲ ਦੀ ਵੇਦਨ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਅੰਦਰ ਦੇਸ ਬੇਗਾਨੇ ।
ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਟ ਅਮਰ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਸੋਈ ਅਮਰ ਪਛਾਣੇ ।
ਏਸ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਔਖੀ ਘਾਟੀ, ਜੋ ਚੜਿਆ ਸੋ ਜਾਣੇ ।
ਇਸ਼ਕ ਅਸਾਂ ਨਾਲ ਕੇਹੀ ਕੀਤੀ, ਲੋਕ ਮਰੇਂਦੇ ਤਾਅਨੇ । *10*

(e) ਕਾਜ਼ੀ ਆਖਦਾ ਏਹੁ ਜੇ ਰੋੜ ਪੱਕਾ, ਹੀਰ ਝਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਹਾਰਦੀ ਹੈ ।
ਲਿਆਓ ਪੜ੍ਹੋ ਨਿਕਾਹ ਮੂੰਹ ਬੰਨ ਇਹਦਾ, ਮਤਾ ਕੋਈ ਫਸਾਦ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ ਹੈ ।
ਛਡ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੜਦੀ, ਛਡ ਬਕਰੀਆਂ ਸੂਰੀਆਂ ਚਾਰਦੀ ਹੈ ।
ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਮਧਾਣੀ ਏਂ ਹੀਰ ਜੱਟੀ, ਇਸ਼ਕ ਦਹੀਂ ਦਾ ਘੀਉ ਨਿਤਾਰਦੀ ਹੈ । *10*

Optional Province · optionalprovince.com

Q2. (a) ''ਫ਼ਰੀਦ ਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ 'ਮੌਤ' ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਕਾਰ ਜੋੜਦੀ ਹੋਈ 'ਮੌਤ' ਜਾਂ 'ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ' ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵੇਦਨਾ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਮ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰੀਦ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਮੌਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ । *20*

(b) ''ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਚਿਤ 'ਬਾਰਹਮਾਹ ਤੁਖਾਰੀ' ਇੱਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਿਰਹੋਂ ਕਾਵਿ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕਵੀ ਨੇ 'ਧਨ ਪਿਰ' ਦਾ ਅਧਿਆਤਮੀਕਰਨ ਕਰਕੇ 'ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵ' ਦੇ ਅਨੂਠੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਕਲਾਤਮਿਕ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ 'ਬਾਰਹਮਾਹ ਤੁਖਾਰੀ' ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਬਿਰਹੋਂ ਭਾਵ ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਵ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ । *15*

(c) ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਭਰਦੇ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਫ਼ੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੋ । *15*

Q3. (a) ''ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਸੂਫ਼ੀ ਮਤ ਦੇ ਚੌਖਟੇ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖੁੱਲੇ ਡੁੱਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਐਸੀ ਨਿੱਗਰ ਤੇ ਨਰੋਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੱਧਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇੱਕ ਠੋਸ ਆਧਾਰਸ਼ਿਲਾ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਾਰਿਸ ਰਚਿਤ 'ਹੀਰ' ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਲ ਅੰਕਿਤ ਕਰੋ । *20*

(b) ''ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਪੰਜਾਬੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਇਸ ਨੈਤਿਕਤਾ ਵਿੱਚ 'ਸਵੈ ਕਾਬੂ' ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਯਮ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੋ । *15*

(c) ''ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਲਾਮ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਹਿੱਸਾ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦਰਦ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਹੂਕ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤਕ ਅੰਸ਼ ਅਤੇ ਰਵਾਨਗੀ ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਹੈ ।'' ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ । *15*

Q4. (a) ''ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਦੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਹ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰੇ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵਿਵੇਕ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਕਰੋ । *20*

Optional Province · optionalprovince.com

(b) ''ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦੀ ਜਾਤ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜੋਰਦਾਰ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੱਪਸ਼ਟ ਕਰੋ । *15*

(c) ''ਵਾਰਿਸ ਦੇ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਵਚਨ ਦੇ ਉਚਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਇਗਨਾ ਖੂਬੀਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਵਾਰਿਸ ਦਾ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉੱਪਰ ਅਸੀਮ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਰਿਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਯੋਗਦਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰੋ । *15*

Optional Province · optionalprovince.com

SECTION B

Q5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੰਜ ਸਾਹਿਤਕ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।
(ਸ਼ਬਦ ਸੀਮਾ : 150 ਹਰੇਕ ਭਾਗ) ***10×5=50***

(a) ਮਹਾਂਬਲੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਪੈਦਾ, ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਮੁਲਕ ਹਿਲਾਇ ਗਿਆ ।
ਮੁਲਤਾਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਪਿਸ਼ੌਰ, ਚੰਬਾ, ਜੰਮੂ, ਕਾਂਗੜਾ, ਕੋਟਿ ਨਿਵਾਇ ਗਿਆ ।
ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਲੱਦਾਖ ਤੇ ਚੀਨ ਤੋੜੀ, ਸਿੱਕਾ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਚਲਾਇ ਗਿਆ ।
ਸ਼ਾਹ ਮਹੁੰਮਦਾ ਜਾਣ ਪਚਾਸ ਬਰਸਾਂ, ਅੱਛਾ ਰੱਜ ਕੇ ਰਾਜ ਕਮਾਇ ਗਿਆ । *10*

(b) ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਮਸੀਤਾਂ ਮੰਦਰ, ਵੱਗੇ ਰੱਬ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ।
ਲੀਡਰ ਹੋਣ ਦਿਆਨਤਦਾਰ, ਮੇਲ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ।
ਮਤਲਬੀਏ ਤੇ ਪਾੜਨ ਵਾਲੇ, ਭੁਲ ਜਾਵਣ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੇ ਚਾਲੇ ।
ਟੁਕਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਵਢ ਵਢ ਖਾਣ, ਸਚਮੁਚ ਦਾ ਇਨਸਾਨਸਤਾਨ । *10*

(c) ਕਲਾ ਦੇ ਅਰਥ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕੀਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਭਣਗੇ : ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਨਰ, ਹੁਲਾਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜਾਚ । ਪਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲਾ ਉਹ ਹੁਨਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਲ ਦੇ ਅਣਗੰਵੇ ਗੀਤਾਂ, ਅਣ-ਪੂਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ ਅਣਮਾਣੇ ਹੁਸਨਾਂ ਨੂੰ ਕਸਬੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦਾ, ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਵਧਾਂਦਾ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਦਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ । *10*

(d) ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ । ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਆਈ ਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੋੜ ਫੋੜ ਸੁੱਟਿਆ । ਮੇਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ । ਕੀ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦਾ । *10*

(e) ਲਗਨ ਭੈੜੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਚੰਗੀ, ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਾ ਕੁਝ ਬਣਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ । ਲਗਨ ਇਕ ਤੁਪਕਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ 'ਜਾਗ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ, ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਦਹੀਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹੋ ਤੁਪਕਾ ਜੇ ਕਾਂਜੀ ਬਣ ਕੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਫਿਟਾ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । *10*

Optional Province · optionalprovince.com

Q6. (a) ''ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਢ ਕੇ ਇਸਦਾ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦਾ ਘੇਰਾ ਚੌੜੇਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।'' ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ ਟੀ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸਤੋਂ ਪੂਰਵਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰੋ । *20*

(b) ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਦੇ ਕਾਵਿ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚ 'ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ' ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਅਗਰਗਾਮੀ ਅੰਸ਼ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਸੂਫ਼ੀਖਾਨਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖਾਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । 'ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ' ਤੇ 'ਸੂਫੀਖਾਨਾ' ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਕਾਵਿ ਅਨੁਭਵ ਵਿੱਚ ਆਏ ਇਸ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ । *15*

(c) ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਰੂਸੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਰੂਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੀ ਕਲਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ ਵਿਧਾ ਦੇ ਵਿਧਾਗਤ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖੋ । *15*

Q7. (a) ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਹੁੰਚ 'ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਸਦੀਵੀ ਅਤੇ ਸਾਮਿਅਕ', 'ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਰੂਪ' ਅਤੇ 'ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ' ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਸੁਆਲਾਂ ਉੱਪਰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ । ਇਸ ਕਥਨ ਦੀ ਪੁਸ ਟੀ 'ਸਾਹਿਤਆਰਥ', 'ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ' ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ' ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰੋ । *20*

(b) ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਕਲਾ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਾਸ' ਅਤੇ 'ਨਵਾਂ ਸ਼ਿਵਾਲਾ' ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਕਥਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ । *15*

(c) ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਪੀ' ਦੇ ਗਲਪੀ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ਼ਸ਼ੀਲ ਮਧਕਾਲੀਨ ਗਲਪ ਰੂੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਉ । *15*

Q8. (a) ''ਜੰਗਨਾਮਾ ਸ਼ਾਹ ਮਹੁੰਮਦ ਹਾਜ਼ਰ ਜਾਂ ਸੁਚੇਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜੰਗਨਾਮਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾ-ਹਾਜ਼ਰ ਜਾਂ ਅਚੇਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈ । ਹਿੰਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੰਗ ਅਗਰਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਪਰ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿਰੰਤਰ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।'' ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ ਟੀ ਜੰਗਨਾਮਾ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਰੋ । *20*

Optional Province · optionalprovince.com

(b) ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਜੀਵਨ ਚੰਗਿਆੜੀ ਮਘਾਈ ਹੈ । ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਪੁਸਤਕ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਾਸ' ਅਤੇ 'ਨਵਾਂ ਸ਼ਿਵਾਲਾ' ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੰਢਾਉਣ ਦਾ ਜੋ ਅਹਿਸਾਸ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਉ । *15*

(c) ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਤਰੰਗਾਂ, ਮਨੋਵੇਗਾਂ, ਕੁੰਠਾਵਾਂ ਤੇ ਅਪੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਲੀਕਣ ਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਾਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਜਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਵੇਚਨ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਨਾਰੀ ਦੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਨਾਟਕ 'ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ', 'ਧੁਨੀ ਦੀ ਅੱਗ' ਅਤੇ 'ਸੁਲਤਾਨ ਰਜ਼ੀਆ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ । *15*

Optional Province · optionalprovince.com